

HET
NATIONALE
BALLET

HET ZWANENMEER

Docentenhandleiding

operaballet.nl/lesmateriaal-zwanenmeer

NATIONALE OPERA & BALLET

Beste docent,

Dit is de beknopte docentenhandleiding bij de websites: operaballet.nl/lesmateriaal-zwanenmeer en operaballet.nl/meerballet. Deze handleiding bestaat uit een toelichting op het online materiaal en enkele aanvullende opdrachten die niet op de website staan.

Wij hopen dat u hiermee de leerlingen wilt voorbereiden op hun – dikwijls eerste – bezoek aan ons theater. Als leerlingen goed zijn voorbereid zullen zij meer genieten van het ballet, de muziek en het verhaal. We danken u alvast voor uw medewerking.

Het orkest begeleidt de voorstelling. Indien de kinderen voor het eerst een orkest gaan horen, raden we u aan de volgende onderwerpen te behandelen: 'orkestinstrumenten', 'orkestgroepen' en 'dirigent', allemaal te vinden op operaballet.nl/het-balletorkest-lesmateriaal.

Op de website vindt u de [animatiefilm](#) *Het Zwanenmeer*, gemaakt door Nicolien Opdam - De Animatiewerkplaats. Interessant om daarna met uw klas het kernthema te bespreken. Hoe denken uw leerlingen over hun eigen karakter, hoe snel hebben ze een oordeel klaar?

Wij kijken ernaar uit u in ons theater te ontvangen.

Afdeling Educatie en Participatie
Nationale Opera & Ballet
Amsterdam

Waarom is *Het Zwanenmeer* nog steeds een van de meest bekende en geliefde klassieke balletten ter wereld? De prachtige muziek van Tsjaikovski is zeker een oorzaak voor de populariteit. Maar het zijn ook de thema's die aan dit balletsprookje ten grondslag liggen die nog steeds tot onze verbeelding spreken.

Een kernthema is zeker de rol van Odette en Odile, die meestal door één danseres gedanst wordt, die twee tegengestelde karakters moet verbeelden. Om in te gaan op het begrip 'karakter' en wat dat eigenlijk is, attenderen we u op het 'kinderkwaliteitenspel':

talentstimuleren.nl/thema/stimulerend-signaleren/leermateriaal/89-kinderkwaliteitenspel

Dit spel is ook te vinden op de website van SLO-informatiepunt onderwijs en ontwikkeling.

Over de opdrachten

Op de volgende pagina's vindt u meer informatie bij de opdrachten op de website operaballet.nl/lesmateriaal/zwanenmeer

OPDRACHTEN 1-3

De eerste drie opdrachten ('[Het verhaal](#)', '[Wie is wie](#)' en '[De makers](#)' van **Het Zwanenmeer**') zijn onderwerpen ter informatie. U kunt de kostuumtekeningen printen en ophangen met de namen eronder van de personages.

OPDRACHT 4: [MUZIEK](#)

Antwoorden bij de vragen

VRAAG 1

Fragment 1

Het meer. Rothbart houdt de zwanen in de gaten.

Fragment 2

Een fragment uit de entree van de hofhouding op het feest.
De gasten zien er prachtig uit.

Fragment 3

Het dramatische einde van de 3de akte. Odile is trots dat ze Siegfried heeft verleid. Siegfried is in paniek. Hij heeft zijn belofte aan Odette niet gehouden.

VRAAG 2

Cello en viool. Dit is de eerste ontmoeting van Siegfried met Odette. De pas de deux duurt 12 minuten. De muziek is kwetsbaar. Goed als u de klas hierop voorbereid voorafgaand aan de voorstelling!

VRAAG 3

Een wals van de zwanen uit de tweede akte. Een driekwartsmaat. Het accent ligt op tel 1. Kun je meetellen in de muziek?
1,2,3- 1,2,3-

VRAAG 4

Een mazurka, een feestdans uit de derde akte.
Het is ook een driekwart maat. Het accent ligt op tel 2.

VRAAG 5

Trompetten

VRAAG 6

Harp en hobo

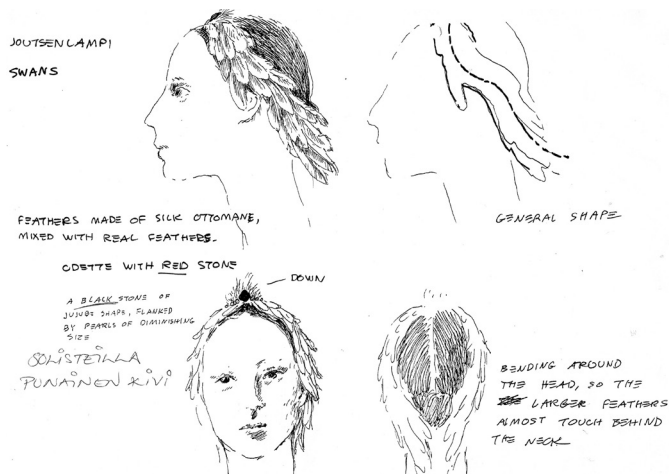
VRAAG 7

Lukt het om in de muziek 32 draaien mee te tellen?
Er is eerst kort inleidende muziek voordat het draaien begint.

VRAAG 8

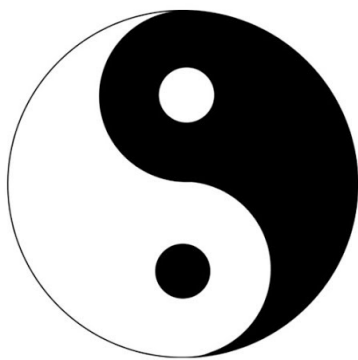
De vier zwaantjes. Het is een uitdaging voor de vier danseressen om - terwijl ze elkaar vasthouden- precies tegelijk te dansen en in balans te blijven.

OPDRACHT 5: TIARA'S, TUTU'S, MAILLOTS EN SPITZEN

Ten aanzien van het klassieke ballet zijn er soms vooroordelen. Om die wat tegen te gaan, kan een man in maillot bijvoorbeeld worden vergeleken met een fietser in wielrenbroek of turner in gymkleding. Dankzij de strakke kleding kan men goed zien hoe de spieren bewegen en het belemmert de beweging niet.

OPDRACHT 6: YIN EN YANG

In de bijlage vindt u een invulblad waarin kinderen hun eigen ontwerp kunnen tekenen.

OPDRACHT 7: KARAKTER

Er zijn veel mogelijkheden om het onderwerp 'karakter' te bespreken. Interessant is dat de choreograaf Rudi van Dantzig zichzelf herkende in het karakter van Siegfried. Siegfried wilde vrij zijn en keerde zich het liefst tegen de etiquette van het deftige hof en de adel. Helaas moest Siegfried toegeven aan de wet waaraan hij gebonden was. Een prins moet zijn verplichtingen nakomen! Rudi herkende het verlangen naar vrijheid en de afkeer van de 'adel', de chique conventies. Vandaar dat de rol van het volk in de eerste akte veel groter is geworden.

Odette en Odile

Goed en kwaad liggen soms niet zo ver uit elkaar. Siegfried had moeite om Odette en Odile uit elkaar te houden. Is Odette alleen maar goed en is Odile alleen maar 'slecht'? Odette is bescheiden en Odile is uitdagender. Odile verleidt Siegfried. En Siegfried valt voor haar uiterlijke schoonheid. Is dat slecht? Odile en Odette lijken eigenlijk heel erg veel op elkaar. In *Het Zwanenmeer* worden deze rollen dan ook door dezelfde danseres gedanst: je zou Odile en Odette als één persoon kunnen zien. Aan het meer was Odette heel zachtvaardig en verlegen. In de balzaal is Odile sterk en verleidelijk. Deze eigenschappen zitten eigenlijk allemaal in onszelf.

Het komt voor dat een persoon een eigenschap heeft die je niet meteen ziet. Wisselen kinderen vaak van stemming? Welke tegenstellingen zien zij in zichzelf?

Opdracht aan de leerlingen

Hoe denk je dat een ander jou ziet? Vraag eens aan degene die naast je zit een paar eigenschappen van je op te schrijven. Klopt dit met hoe jij over jezelf denkt? Op de website, bij karakter, vindt u een masker waarin de kinderen twee extreme eigenschappen van zichzelf kunnen tekenen.

OPDRACHT 8: ZWANENVERHALEN

Er zijn veel sprookjes waarin zwanen voorkomen. Ter voorbereiding kunt u in de klas wellicht een decortafel maken met daarop boeken over zwanen en afbeeldingen van zwanen.

Geef de leerlingen een kijkopdracht mee: zien zij in het ballet dat de danseressen 'zwanenarmen' hebben? In de tweede akte waar de zwanen dansen, is te zien dat de danseressen hun armen als vleugels omhoog tillen, waarbij de polsen elkaar boven het hoofd bijna raken.

U kunt ook nogmaals naar de muziekfragmenten luisteren en terughalen wat er ook al weer gebeurde op die muziek.

NA DE VOORSTELLING

Thema's in de voorstelling

Maak een woordbeeld van onderstaande thema's en laat de kinderen zelf bedenken welk moment uit de voorstelling volgens hen bij welk thema past.

Vrijheid

Siegfried speelt en danst graag met de mensen uit het dorp. De koningin eist van Siegfried dat hij volwassen wordt en niet langer speelt.

Macht

Siegfried wordt opgevoed door de privéleraar Von Rasposen. Siegfried moet voldoen aan zijn eisen.

Vriendschap

Alexander is een trouwe vriend van Siegfried. Ze feesten samen en gaan samen naar het bos. Siegfried en Alexander zijn onafscheidelijk.

Liefde

Siegfried ziet de zwaan Odette en wordt verliefd. Zij is voor hem zijn romantisch ideaal.

Trouw

Siegfried belooft de zwaan Odette met haar te trouwen.

Bedrog en overmacht

Siegfried laat zich verleiden door de virtuositeit en de verleidingskunsten van Odile. Odile gehoorzaamt haar vader Rothbart.

Schoonheid

Siegfried is jong en heeft grote idealen en dromen. In al deze thema's zijn tegenstellingen te ervaren. Vrijheid – gevangenschap, schoonheid – lelijkheid, trouw – verleiding, macht – bescherming. Alsof het een niet zonder het ander kan.

Nagesprek

Na afloop van de voorstelling is er nog voldoende om te bespreken:

Hierbij enkele suggesties voor een gesprek in de klas. Indien u naar aanleiding van vraag 14 zelfgeschreven verhalen laat maken, zouden wij het zeer op prijs stellen hiervan een kopie te ontvangen.

1. Waarom zou Siegfried nog niet willen trouwen?
 2. Wanneer zou jij willen trouwen?
 3. Waarom is Odette een zwaan?
 4. Wanneer wordt Odette weer een prinses?
 5. Wie is Rothbart?
 6. Rothbart bedenkt een plan samen met zijn dochter Odile. Wat is dat plan?
 7. Hoe komt het dat Siegfried Odile ten huwelijk vraagt?
 8. Hoe zou jij het vinden als je ouders een feestje voor je gaven waar je je toekomstige vrouw/ man zou moeten uitkiezen?
 9. De prinsessen op het bal doen allemaal hun best om aandacht van Siegfried te krijgen. Hoe zou jij proberen om een prins / prinses voor je te winnen?
 10. Vind je Alexander een goede vriend van Siegfried?
 11. Ken je nog meer sprookjes waarin prinses of prinsessen in dieren veranderen?
 12. De betovering kan alleen verbroken worden door eeuwige liefde. Wat denk jij dat dit is?
 13. Zou jij eeuwige liefde voor iemand over hebben?
 14. Zou je een ander einde van het verhaal kunnen bedenken?
-

Mogelijke antwoorden op de vragen

1. Siegfried wordt 18 jaar. Hij wil nog niet trouwen, hij wil van zijn vrijheid genieten en avonturen beleven. Hij wil ook nog niet regeren en de verantwoordelijkheid over het land hebben.
 2. Open antwoord.
 3. Odette is betoverd door de tovenaar Rothbart. Rothbart lokt ongetrouwde vrouwen naar het meer en betovert hen in zwanen.
 4. Pas als een eeuwige belofte van trouw en huwelijk wordt gegeven kan de betovering worden verbroken.
 5. Rothbart is een tovenaar.
 6. Rothbart laat Odile er net zo uitzien als Odette alleen niet wit maar zwart gekleed. Odile gaat naar het feest in het paleis en verleidt prins Siegfried. Hij denkt dat ze Odette is en kondigt aan dat hij met haar wil trouwen.
 7. Siegfried laat zich verleiden door uiterlijke schoonheid. Hij is onder de indruk van Odile. In het ballet is dit een hoogtepunt van de dans. De danseres draait minstens 32 keer rond op 1 been, slechts op het puntje van haar tenen. Door deze prestatie is Siegfried zo onder de indruk dat hij met haar wil trouwen. Hij valt voor uiterlijke kunstjes.
- 8-14 Open antwoord.

Wij danken u voor alle voorbereiding die u kunt treffen in de klas. De muziek is op sommige momenten heel stil en romantisch. Wij hopen dat de zaal hier ook van kan genieten. Als kinderen er doorheen praten of klappen is het voor de musici moeilijk om zich te blijven concentreren en door te spelen.

Indien u nog vragen of opmerkingen heeft, of achteraf mooie reacties van leerlingen – in de vorm van teksten of tekeningen – met ons wilt delen, dan kunt u ons bereiken via educatie@operaballet.nl

Of per post via:
Nationale Opera & Ballet
Afdeling Educatie, Participatie & Programmering

Postbus 16822
1001RH Amsterdam

Tot ziens!

COLOFON

Fotografie Angela Sterling
Cover: Petrovsky & Ramone
Tekst Lin van Ellinckhuijsen
Eindredactie Wout van Tongeren

Animatie Nicolien Opdam -Animatiewerkplaats

Het Zwanenmeer gedanst door Het Nationale Ballet ging in 1988 in première. De choreografie is van Rudi van Dantzig en Toer van Schayk naar Marius Petipa en Lev Ivanov. Muziek van Pjotr Iljits Tsjaikovski uitgevoerd door Het Ballet Orkest.
